

สำนักงานพาณิชย์

ธุรกิจ กองทัพ เพียพนา

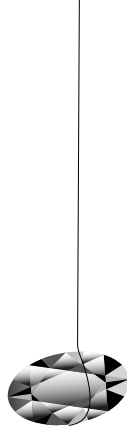
ชุมพลังทางเศรษฐกิจ
และอิทธิพลทหาร
ในการเมืองอำนาจนิยม

เอนกชัย เรืองรัตนากร เขียน
พวงทอง ภาวิกรพันธุ์ และ
ประจักษ์ ท้องทึรดี คำนิยม

ธุรกิจกองทัพเรือ

ธุรกิจกองทัพเพียหมา

เอกชัย เรืองรัตนาก

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน 2568

ธุรกิจกองทัพเมียนมา • เอนกชัย เรื่องรัตนากร

พิมพ์ครั้งแรก : ตุลาคม 2568

ราคา 370 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

เอนกชัย เรื่องรัตนากร. ธุรกิจกองทัพเมียนมา.

กรุงเทพฯ : มติชน, 2568. 360 หน้า.

1. กองทัพ-พม่า. 2. ทหาร-พม่า. 3. พม่า--การเมืองและการปกครอง.

I. ชื่อเรื่อง.

355.009591

ISBN 978-974-02-1968-2

สำนักพิมพ์มติชน | www.matichonbook.com

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คคะนาท, สุพจน์ แจ้งเร็ว, รุจิรัตน์ ทิมวัฒน์

ผู้อำนวยการสำนักพิมพ์ : มณฑล ประภากรเกียรติ

รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : ประภาพร ประเสริฐไสภา, หทัยชนก ชิวโมกข์

บรรณาธิการอาวุโส : สุภชัย สุชาติสุธาธรรม • บรรณาธิการบริหาร : ปกรณ์เกียรติ ดีใจจนวานิช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : ธีรพล บัวกระโทก • พิสูจน์อักษร : โชติช่วง ะวะวิน, ณรงค์ พึ่งบุญพา

กราฟิกเลย์เอาต์ : อรอนงค์ อินทรอุดม, จิรชยา แซ่ใจ้ว • ศิลปกรรม-ออกแบบปก : จิรชยา แซ่ใจ้ว

ประชาสัมพันธ์และการตลาด : ปรางค์ทิพย์ พงศ์เจตน์พงศ์, สมิต ชินดำ,

โบนิสา ศรีสิงห์, อรจิรา ว่องรัตนะไพศาล

จัดทำโดย : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 1235 โทรสาร 0-2589-5818

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชน 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2000, 2108 โทรสาร 0-2591-9013

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3358-3360 โทรสาร 0-2591-9012

Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.

12 Tetsabannarueman Rd., Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

 matichonbook @matichonbook

 @matichonbook @matichonbooks matichonbook

ในกรณีที่หนังสือมีข้อผิดพลาดจากการพิมพ์ เช่น หน้าขาดหาย หน้าซ้ำ หน้าสลับ เข้าเล่มกลับหัว
กรุณาติดต่อที่ email: matichonbook.sales@gmail.com หรือ inbox matichonbook เพื่อขอเปลี่ยนแปลงใหม่

สั่งซื้อหนังสือจำนวนมากในราคาพิเศษ ติดต่อที่ บริษัทงานดี จำกัด โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3353

ฝ่าย MATICHON PREMIUM PRINT : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) รับผิดชอบสั่งซื้อสิ่งพิมพ์ทุกประเภท

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2419, 2424 email: print.matichon@gmail.com Matichon Premium Print

สารบัญ

คำนำสำนักพิมพ์	7
คำนิยม - อำนาจที่ยิ่งใหญ่ มาพร้อมผลประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ พวงทอง ภวัครพันธุ์	10
คำนิยม - เฟื่องมองกองทัพเมียนมา แลเห็นกองทัพไทย ประจักษ์ ก้องกีรติ	18
คำนำผู้เขียน	26
บทที่ 1	
อรุณรุ่งแห่งกองทัพเมียนมาหลังยุคอาณานิคม	30
บทที่ 2	
แรกเริ่มธุรกิจกองทัพใต้เงาทหารเมียนมา	50
บทที่ 3	
กองทัพเมียนมากับอาณาจักรธุรกิจยุคเผด็จการ ระบอบเนวิน	86

บทที่ 4

สภาพहारสีบทอดอำนาจกับธุรกิจผูกขาด

กองทัพเมียนมา

136

บทที่ 5

ธุรกิจกองทัพกับคลื่นใต้น้ำการเมืองเมียนมา

ยุครัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

214

บทที่ 6

ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจและอิทธิพลทหารเมียนมา

เหนือรัฐบาลพลเรือน

276

บทที่ 7

เมียนมากับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย

ภายใต้ “ผู้พิทักษ์ระบอบเดิม”

318

ภาคผนวก

327

บรรณานุกรม

334

คำนำสำนักพิมพ์

ท่ามกลางพัฒนาการทางการเมืองของเมียนมาสมัยใหม่ ไม่มีสิ่งใดจะดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยาวนานเทียบเท่ากับบทบาทของ “ตัมมะต้อ” หรือกองทัพเมียนมา ที่ไม่ได้เป็นเพียงกลไกด้านความมั่นคงของรัฐ หากยังสถาปนาตนเองเป็นผู้กำหนดทิศทางประเทศในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งยังแฝงฝังเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างอำนาจอย่างแยกไม่ออก ไม่ว่าจะในช่วงเวลาที่รัฐบาลเผด็จการปกครองประเทศโดยตรงหรือในสมัยที่มีรัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง กองทัพเมียนมาก็ยังคงสามารถรักษาอำนาจนำของตนเองในสนามการเมืองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

ธุรกิจกองทัพเมียนมา โดยเอนกชัย เรืองรัตนกร เผยให้เห็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทหารเมียนมาไม่อาจปล่อยมือไปจากอำนาจรัฐได้ นั่นก็คือ “ธุรกิจกองทัพ” ที่ไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อสวัสดิการชีวิตของเหล่าทหาร แต่กลับเป็นแหล่งสะสมความมั่งคั่งมหาศาลของบรรดานายพล ตลอดจนครอบครัวและเครือข่ายบริวาร โดยที่อำนาจทางการเมืองเป็นสิ่งที่จะช่วยหนุนเสริมให้ธุรกิจกองทัพเหล่านี้ดำรงอยู่ต่อไปได้

จากจุดเริ่มต้นหลังได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อ ค.ศ. 1948 เรื่อยมา กองทัพเมียนมาเริ่มลงหลักปักฐานทางธุรกิจ เพื่อสร้างสวัสดิการให้กับบรรดาทหารที่เข้าไม่ถึงปัจจัยดำรงชีพ แต่เมื่อการเมืองพลิกผัน กองทัพเมียนมาตัดสินใจเข้ายึดอำนาจ รัฐบาลพลเรือน และเบนเข็มนโยบายเศรษฐกิจไปสู่เส้นทาง สังคมนิยม เพื่อจำกัดอิทธิพลของต่างชาติจักรวรรดินิยม รัฐบาลทหารจำเป็นต้องเข้าควบคุมยึดทุกกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใน ประเทศ เพื่อจัดสรรให้เท่าเทียมกันแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า ทว่าการบริหารที่ล้มเหลวไม่เป็นท่าของทหารที่ไม่สันทัดด้าน เศรษฐกิจ ทำให้ความเท่าเทียมที่เกิดขึ้นคือความยากจน เสมอหน้ากัน มีเพียงนายพลที่นั่งหัวโต๊ะไม่กี่นายเท่านั้นที่ร่ำรวย ลดหลั่นกันไปตามจำนวนดาวบนบ่า

แม้ว่าความขุ่นแค้นมวลรวมประชาชาติจะกดดันให้มีความ พยายามโค่นล้มอำนาจเผด็จการ แต่ผลลัพธ์กลับเป็นเพียงการ เปลี่ยนตัวผู้นำทหารจากนายพลกลุ่มหนึ่งไปเป็นนายพลอีกกลุ่ม หนึ่ง โดยที่ธุรกิจกองทัพยังคงได้รับการส่งไม้ต่อไปสู่ทหารกลุ่ม ใหม่อย่างราบรื่น พร้อมกับเครือข่ายที่ขยายตัวมากขึ้นจนกลายเป็น “อาณาจักรธุรกิจ” จากการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ

กระทั่งเมื่อกองทัพเมียนมารู้สึกถึงความมั่นคงทางอำนาจ ที่อยู่ในมือแล้ว จึงเริ่มเปิดแถมโอกาสให้รัฐบาลที่มาจากการ เลือกตั้งเอื้อมมือมาสัมผัสเก้าอี้ผู้นำประเทศได้บ้าง แต่นั่นไม่ได้ หมายความว่ากองทัพจะปรับตัวเป็นองค์กรที่โปร่งใสให้ใครก็

สามารถแตะต้องได้ และหนึ่งในความลับดำมืดที่แสงสว่างจากสาธารณชนส่องไปไม่ถึงก็คืออาณาจักรธุรกิจกองทัพ ที่กลายเป็นเครื่องมือในการสร้างฐานมวลชน เครือข่ายบริวาร และระบบอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึกในเศรษฐกิจเมียนมา จนทำที่สุดเมื่อรัฐบาลพลเรือนอาจเอื้อมเข้ามามากจนเกินไป กองทัพก็พร้อมจะริบอำนาจกลับมาไว้ที่ตนเองในทันที ดังที่เกิดขึ้นในการรัฐประหาร ค.ศ. 2021

พัฒนาการทางการเมืองเช่นนี้เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า กองทัพเมียนมาใช้อำนาจทางการเมืองเอื้อประโยชน์ให้ธุรกิจกองทัพเติบโต ในทางกลับกัน ความมั่งคั่งและเครือข่ายทางเศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยที่หล่อเลี้ยงให้กองทัพสามารถรักษาอำนาจทางการเมืองไว้ ด้วยเหตุนี้ อำนาจทางการเมืองและอิทธิพลทางเศรษฐกิจของกองทัพเมียนมาจึงเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่นแยกไม่ออก

ธุรกิจกองทัพเมียนมาเล่มนี้ช่วยให้ความกระจ่างว่า ทำไมประชาธิปไตยในเมียนมาจึงเป็นเพียงความหวังอันริบหรี่ ภายใต้การครอบงำของอำนาจเผด็จการทหารที่แผ่ฝังอยู่ในทุกมิติของสังคม โดยเฉพาะมิติทางเศรษฐกิจ ไม่ต่างไปจากอีกหลายประเทศที่ตกอยู่ในวังวนแห่งอำนาจเร้นลึกที่ครอบงำกดทับคนทั้งสังคมไว้ เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของคนในเครือข่ายอำนาจเพียงหยิบมือเดียว

สำนักพิมพ์มติชน

คำนิยม อำนาจที่ยิ่งใหญ่ มาพร้อม ผลประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่

โดย
พวงทอง ภวัครพันธุ์

หากข้าพเจ้าต้องตอบคำถามว่า ประเทศใดในโลกนี้ที่สามารถเป็นตัวอย่างไม่อย่างแจ่มชัดที่สุดของการที่อำนาจเผด็จการเบ็ดเสร็จ ปูเส้นทางไปสู่ระบอบอภิสิทธิ์และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอันมหาศาลของผู้มีอำนาจ ครอบครัว พวกพ้อง และเครือข่ายอุปถัมภ์ของเขา โดยปราศจากการตรวจสอบควบคุมอย่างต่อเนื่องยาวนานที่สุด ข้าพเจ้าสามารถตอบได้อย่างไม่ลังเลว่าคือระบอบเผด็จการทหารของเมียนมา ตั้ตมะต้องต้องได้ยืนอยู่หัวแถวของระบอบปรสิติที่เกาะกินและบ่อนทำลายประเทศตนเอง ทำลายโอกาสที่ระบอบประชาธิปไตยของเมียนมาจะได้ล้มตาอำปาก และทำลายโอกาสของประชาชนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้น

ระบอบเผด็จการทหารเมียนมาดำรงอยู่อย่างยาวนานกว่าครึ่งศตวรรษ หรือตั้งแต่ นายพลเนวินทำรัฐประหารใน ค.ศ. 1962 ยิ่งอยู่นานก็ยิ่งเรียนรู้ที่จะสถาปนาอำนาจของตนให้หยั่งรากลึก

ลงสู่ระบบ จนผู้เชี่ยวชาญเรื่องเมียนมาจัดให้เมียนมาเป็น “รัฐเสนาานุภาพ” (Praetorian State) ที่กลไกอำนาจทั้งหลายถูกควบคุมโดยกองทัพ แม้ว่าบางช่วงเวลา ทหารจะยินยอมให้รัฐบาลจากการเลือกตั้งได้ปกครองประเทศ แต่รัฐบาลพลเรือนก็ไม่สามารถบริหารประเทศได้จริง แม้แต่จะลดอำนาจของกองทัพก็ทำไม่ได้ เพราะกองทัพได้เขียนกฎหมายเพื่อรักษาอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของตนไว้ล่วงหน้าแล้ว ยังไม่นับว่าพวกเขาสามารถใช้กำลังยึดอำนาจคืนจากรัฐบาลพลเรือนได้ทุกเมื่อ ในแง่นี้ กองทัพในหลายประเทศเรียนรู้ที่จะสร้างอาวุธชนิดนี้ให้กับตนเองมานานแล้ว

อำนาจของรัฐเสนาานุภาพเมียนมาดำรงอยู่มานาน และยังมีมองไม่เห็นว่าจะยุติลงได้อย่างไร ซึ่งหมายความว่า การกอบ-โกยผลประโยชน์อันควรเป็นของประชาชนเมียนมา จะยังคงแข็งแกร่งต่อไป และเมียนมาจะไม่มีวันออกจากสภาวะประเทศที่ยากจนและด้อยพัฒนาที่สุดในโลกได้เลย และยิ่งผลประโยชน์มากขึ้นเท่าใด พวกเขาก็จะยิ่งไม่ยอมปล่อยให้อำนาจหลุดจากมืออย่างเด็ดขาด ซึ่งหนังสือ*ธุรกิจกองทัพเมียนมา*ของเอนกชัย เรื่องรัตนาคาร เล่มนี้ จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างชัดเจนว่าเพราะอะไร

หนังสือเล่มนี้นำเสนอข้อมูลอาณาจักรธุรกิจขนาดมโหฬารของกองทัพเมียนมา ที่มีแต่จะเติบโตมากขึ้นตามระยะเวลาที่ทหารมีอำนาจ ข้าพเจ้าเชื่อว่าข้อมูลเหล่านี้จะทำให้ผู้อ่านต้อง

ร้องว่าไว้กับความไร้ยางอายของผู้นำทหารเมียนมาที่กล้าอ้างความมั่นคงของชาติ เข้ายึดครองธุรกิจสารพัดชนิดของประเทศไว้เป็นสมบัติส่วนตัวและพวกพ้อง โดยรัฐบาลพลเรือนจากการเลือกตั้งไม่สามารถเอื้อมมือเข้าไปขอแบ่งปันเพื่อนำมาใช้พัฒนาประเทศได้เลย แน่แน่นอนว่าเมื่อรัฐบาลพลเรือนขาดแคลนงบประมาณสำหรับแก้ปัญหาสารพัดของประเทศย่อมส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน ข้อมูลเหล่านี้จะทำให้ผู้อ่านเห็นว่าแท้ที่จริงแล้ว เมียนมาเป็นประเทศที่มั่งคั่งไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าสารพัดชนิด มากกว่าประเทศไทยเสียอีก แต่ความยากจนของเมียนมาเกิดจากการปกครองของทหารเมียนมาโดยแท้

แน่นอนว่าหนังสือเล่มนี้ทำมากกว่าให้รายละเอียดเกี่ยวกับธุรกิจของกองทัพ แต่จะทำให้ผู้อ่านตั้งกับความสามารถในการปรับตัวของกองทัพเมียนมาเมื่อเกิดวิกฤต หรือมีแรงกดดันทางการเมืองทั้งภายนอกและภายในประเทศให้ต้องปรับตัว แต่ไม่ว่าจะปรับตัวอย่างไร กองทัพเมียนมาก็ยังสามารถปกป้องอาณาจักรธุรกิจของตนได้ต่อไป มีหน้าซ้ำ ในบางกรณีกลับสามารถฉวยใช้โอกาสใหม่ๆ ที่โผล่ขึ้นมา ไปขยายอาณาจักรธุรกิจของตนให้ยิ่งใหญ่และหลากหลายมากขึ้น กล่าวอีกอย่างคือ แม้ว่าบางช่วงเวลา กองทัพเมียนมาจะปรับตัวเพราะกระแสเรียกร้องประชาธิปไตยจากภายในประเทศ ด้วยการโอบรับระบอบทุนนิยมเสรีมากขึ้น แต่พวกเขาไม่เคยต้องสูญเสียผล

ประโยชน์เศรษฐกิจเลย พวกเขาสามารถทำให้รัฐเมียนมาเป็น “รัฐสมบัติส่วนตัว” (Patrimonial state) ได้อย่างสมบูรณ์แบบ ส่วนประชาชนก็ถูกปฏิบัติเยี่ยงไพร่รับใช้เจ้านายต่อไป

ตัวอย่างของการปรับตัวของกองทัพเมื่อเกิดแรงกดดันก็คือ หลังการลุกฮือของนักศึกษาประชาชนใน ค.ศ. 1988 เพื่อขับไล่ระบอบนายพลเนวินและเรียกร้องให้ทหารคืนประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน การเรียกร้องนี้ทำให้คณะทหารกลุ่มใหม่ในนามของสภาฟื้นฟูกฎหมายและระเบียบแห่งรัฐ (SLORC) ได้ประกาศยึดอำนาจจากนายพลเนวิน ด้วยข้ออ้างว่าระบอบเนวินไร้ความสามารถในการบริหารจัดการและพัฒนาประเทศในทุกด้าน หลังจากนั้นไม่นานสภา SLORC ได้ประกาศว่า จะเปลี่ยนแปลงแนวทางเศรษฐกิจให้เป็นระบบเศรษฐกิจแบบการตลาด เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยการออกกฎหมายเปิดทางให้กับการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนจากต่างชาติเข้าสู่เมียนมา แต่กลับปรากฏว่าการค้าและการลงทุนใหม่ๆ กลายเป็นโอกาสให้ธุรกิจของกองทัพขยายตัวมากขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน

กองทัพก่อตั้งบริษัทเพื่อดำเนินการและรับผลประโยชน์จากธุรกิจใหม่ๆ เหล่านั้นเสียเอง หลัง ค.ศ. 1988 เกิดธุรกิจใหม่ที่สร้างมูลค่ามหาศาลให้กับกองทัพจำนวนมาก เช่น ธุรกิจพลังงาน ไทคอมนาคม ส่งออกแร่ธาตุราคาแพง โรงแรม การส่งออกแร่และหินมีค่า ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ กรณีของเมียนมาจึงค้ำยันกับความเชื่อเดิมที่ว่า ระบอบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมจะช่วยทำให้

รัฐเผด็จการปรับตัวที่จะอยู่ร่วมกับโลกภายนอกมากขึ้น จะทำให้เกิดชนชั้นกลางที่จะเป็นพลังต่อกรกับรัฐมากขึ้น สภาวะเช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นในเมียนมา เพราะเมียนมาปกครองด้วยรัฐเสนาานุภาพ และระบบเศรษฐกิจทุนนิยมพวกพ้อง อำนาจเผด็จการจึงนำไปสู่การผูกขาดทางเศรษฐกิจนั่นเอง

แม้แต่ในช่วงของรัฐบาลเตงเส่ง อันเป็นรัฐบาลทหารที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากระบอบทหารไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีรัฐบาลจากการเลือกตั้ง แต่ในช่วงที่ประธานาธิบดีเตงเส่งปกครองประเทศ เขาไม่เคยมีความพยายามที่จะโอนถ่ายกิจการของกองทัพให้กับรัฐบาลพลเรือนเลย ด้านหนึ่งเพราะธุรกิจของกองทัพเมียนมาเติบโตแผ่กิ่งก้านสาขาออกไปครอบคลุมเศรษฐกิจของเมียนมาในทุกด้าน ดังที่เอนกชัยเรียกว่าเป็นระบบทุนนิยมแบบเครือญาติ (Nepo-Capitalism) และระบบทุนนิยมแบบเครือขายบริวาร (Crony Capitalism) เป็นระบบที่หล่อเลี้ยงคนจำนวนมาก ทั้งบรรดานายพล ครอบครัว กลุ่มธุรกิจในระบบอุปถัมภ์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทหารระดับสัญญาบัตรจนถึงระดับล่าง ที่ได้ประโยชน์จากระบบสวัสดิการในกองทัพ ฉะนั้น ในอีกด้านหนึ่ง รายได้จากธุรกิจของกองทัพถูกใช้เพื่อสร้างเครือข่ายความจงรักภักดี ทำให้กองทัพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การรักษาอำนาจทางการเมืองของกองทัพ ซึ่งหมายถึงการปกป้องผลประโยชน์ส่วนตัวของบรรดาคคนในเครือข่ายเหล่านี้ด้วย ระบบที่ว่านี้แข็งแกร่งจนยากจะทำให้แตกสลายลงได้

นอกจากนี้ หากกองทัพเมียนมาจะเรียนรู้จากระบบประชาธิปไตย ก็เป็นการเรียนรู้เพื่อให้รัฐเสนาานุภาพของพวกเขาเติบโตเข้มแข็งขึ้น หนึ่งในนั้นก็คือพวกเขาเริ่มตระหนักรู้ว่า หากกองทัพต้องการแข่งขันในระบบประชาธิปไตยแบบการเลือกตั้ง พวกเขาจำเป็นต้องมีมวลชนเป็นของตนเอง หนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นว่ารายได้จากธุรกิจกองทัพถูกนำไปใช้สร้างฐานทางการเมืองของกองทัพอย่างไรบ้าง ทว่าการจัดตั้งมวลชนโดยกองทัพเมียนมายังดูจะห่างไกลจากความสำเร็จอยู่มาก เพราะพวกเขามักจะพ่ายแพ้ในสนามเลือกตั้งเสมอ และขนาดของมวลชนจัดตั้งก็มีขนาดเล็กอย่างเทียบกันไม่ได้กับจำนวนประชาชนที่ต่อต้านระบอบทหาร ในแง่นี้ กองทัพเมียนมาน่าจะขอมาเรียนรู้งานจัดตั้งมวลชนจากกองทัพไทย ซึ่งมีประสบการณ์ในงานด้านนี้มาตั้งแต่ยุคสงครามเย็น

ระบอบเสนาานุภาพเมียนมายังมีลักษณะหลายประการที่คล้ายคลึงกับระบอบทหารในประเทศด้อยพัฒนาอื่นๆ หนึ่งในนั้นก็คือ พวกเขามักมีข้อกล่าวอ้างสำหรับการยึดอำนาจทางการเมืองและมีอาณาจักรเศรษฐกิจของตนเองที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือพวกเขาเป็นผู้กอบกู้และปกป้องเอกราชของชาติมาตั้งแต่ยุคบุกกาล พวกเขาคือผู้ปกป้องไม่ให้ชาติตกเป็นเสี่ยงๆ เพราะคนภายในประเทศขาดความสามัคคี พวกเขากระทำสิ่งต่างๆ เพื่อความมั่นคงของชาติ พวกเขาต้องมีหน้าที่พัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศด้วย ฉะนั้น พวกเขาต้องมีสวัสดิการที่ดี

เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้พร้อมเสียสละชีพเพื่อชาติ พวกเขาจึงจำเป็นต้องมีธุรกิจของตนเองเพื่อเป็นสวัสดิการที่ดีให้กับทหารระดับล่าง เมื่อพวกเขาคือผู้เสียสละเพื่อชาติ ธุรกิจของพวกเขาจึงควรได้รับการยกเว้นจากการตรวจสอบจากองค์กรภายนอก ชลช ข้าพเจ้าเชื่อว่าข้ออ้างเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนไทยคุ้นเคยไม่น้อยเช่นกัน กล่าวอีกอย่างคือ พวกเขาสมควรได้รับระบบอภิสิทธิ์เหนือการตรวจสอบนั่นเอง แม้ว่าความมั่งคั่งของบรรดานายพลทั้งหลายจะเป็นที่อูจาดตาของประชาชนมากเพียงใด พวกเขาก็ไม่จำเป็นต้องถูกตรวจสอบ

ในทางตรงกันข้าม ขณะที่พวกเขาอ้างความมั่นคงของชาติเพื่อรองรับอำนาจการเมืองของตนเอง เมียนมาภายใต้รัฐเสนา-นุภาพกลับตกต่ำยากจนลง และเต็มไปด้วยสงครามกลางเมือง ระหว่างรัฐบาลกลางกับกองกำลังชนกลุ่มน้อยต่างๆ ก็เพราะระบอบเสนาานุภาพนี่เองที่เป็นสาเหตุของปัญหาทั้งปวง แต่กองทัพเมียนมาก็ยังสามารถกล่าวอ้างได้อย่างไร้恙อายุว่า พวกเขากำลังทำหน้าที่เพื่อความมั่นคงและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของชาติเมียนมา

หนังสือเล่มนี้ออกมาในช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดก็ว่าได้ กล่าวคือ เป็นช่วงเวลาที่เมียนมาเต็มไปด้วยวิกฤต หนังสือเล่มนี้จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจมากขึ้นว่าทำไมประชาชนชาวเมียนมาทุกกลุ่มชาติพันธุ์ต่างรังเกียจและต่อต้านระบอบทหาร ทำให้เข้าใจว่าท่ามกลางความยากจนของชาวเมียนมา มีคนหยิบมือเดียวที่

ร่ำรวยมหาศาล ขณะเดียวกันก็เป็นช่วงเวลาที่สังคมไทยเริ่มเห็นอำนาจที่ฝังลึกอยู่ในโครงสร้างอำนาจของระบอบเสนาวุฒิปาทยุคที่ได้ตระหนักถึงผลพวงของการบริหารเศรษฐกิจแบบพวกพ้อง ที่ระบบตรวจสอบอ่อนปวกเปียก และเริ่มรับรู้เกี่ยวกับอาณาจักรธุรกิจของกองทัพไทยมากขึ้น หนังสือเล่มนี้จึงไม่เพียงทำให้เราได้เรียนรู้เกี่ยวกับเพื่อนบ้านของเรา แต่ยังสามารถเป็นกระจกให้เราได้เปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ให้เราได้ครุ่นคิดว่าไทยต่างจากเพื่อนบ้านจริงหรือ

คำนิยม เพ่งมองกองทัพเมียนมา แลเห็นกองทัพไทย

โดย
ประจักษ์ ก้องกีรติ

นักวิชาการที่ศึกษาการเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายท่านเปรียบเทียบว่า ทหารเมียนมาและทหารไทยมีความละม้ายคล้ายคลึงกันอยู่มาก และผิดแผกแตกต่างจากกองทัพในประเทศอื่นๆ ทั้งในภูมิภาคและในโลก กล่าวคือกองทัพของทั้งสองประเทศที่มีพรมแดนติดกันนี้เป็นกองทัพที่ยังคงเข้ามามีบทบาททางการเมืองและสังคม มิได้ทำหน้าที่เป็น “รั้วของชาติ” ที่ปกป้องอธิปไตยของประเทศจากการรุกรานของข้าศึกศัตรูภายนอกเท่านั้น แต่เป็นตัวละครภายในที่มีอำนาจทางการเมืองอย่างสูง ในบางเวลาถึงขั้นสถาปนาตนเองเป็นผู้ปกครองที่ยึดกุมอำนาจอธิปไตยและบริหารประเทศโดยตรง พูดง่ายๆ ว่า นายพลเมียนมาและนายพลไทยบ่อยครั้งไม่ได้อยู่ในค่ายทหารและกองบัญชาการกองทัพ แต่นั่งอยู่ในสภาและทำเนียบรัฐบาล จะเข้าใจสภาวะเช่นนี้ได้อย่างไร ในโลกที่กองทัพทั่วโลกถอยห่างจากการเมืองไปแทบจะหมดแล้ว หากไม่นับเมียนมาและไทย ก็หลงเหลือเพียงบางประเทศที่ด้อยพัฒนาอย่างมาก

ในภูมิภาคแอฟริกา อย่างมาลี กินี ไนเจอร์ ซูดาน บูร์กินาฟาโซ และอียิปต์ รวมถึงปากีสถานในเอเชียใต้เท่านั้น

ในสมัยสงครามเย็น การปกครองโดยระบอบเผด็จการอำนาจนิยมทหาร (Military authoritarianism) เป็นเรื่องที่ไม่ได้ผิดปกติแต่อย่างใด ประเทศจำนวนมากเกือบถึง 1 ใน 3 ในโลก ล้วนปกครองด้วยระบอบอำนาจนิยมของกองทัพ ในยุคเดียวกับที่ประเทศไทยของเรามีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรีต่อเนื่องยาวนานถึง 16 ปี อินโดนีเซียก็มีนายพลซูฮาร์โต เกาหลีใต้ก็มีพัค จุงฮี และชอน ดูฮวัน เมียนมาก็อยู่ภายใต้อำนาจของนายพลเนวิน ในบราซิล ซิลี และอาร์เจนตินาก็ถูกปกครองด้วยเผด็จการของกองทัพที่เหี้ยมโหดอย่างมาก ในทศวรรษ 1960-1980 การรัฐประหาร การจับกุมคุมขังพลเรือนที่ต่อต้านระบอบทหารการซ้อมทรมาน การอุ้มหาย และการปราบปรามประชาชนบนท้องถนนด้วยกำลังรุนแรง เป็นสิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไปในประเทศเหล่านี้ที่กองทัพใช้ความรุนแรงและความหวาดกลัวเป็นเครื่องมือในการควบคุมสังคม

อย่างไรก็ตาม เมื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 สงครามเย็น สิ้นสุดลง ระบอบเผด็จการทหารและการขึ้นสู่อำนาจด้วยการรัฐประหารก็กลายเป็นสิ่งพินาศ คณาธิปไตยกลายเป็นสิ่งขำขันทางประวัติศาสตร์ ที่ทางของระบอบเผด็จการทหารมีอยู่แค่ในจอภาพยนตร์ อนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑสถาน และแบบเรียนให้คน

รุ่นหลังได้เรียนรู้และจดจำ

เหลือประเทศที่เป็นข้อยกเว้นนับได้ไม่กี่ประเทศ

เมียนมากับไทยเป็น 2 ประเทศยกเว้นนั้น

คำถามสำคัญที่ผู้อ่านทุกท่านคงสงสัยคือ เหตุใดบางประเทศ ซึ่งรวมถึงเมียนมากับไทยจึงยังเผชิญกับภัยคุกคามจากรัฐประหาร การแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพ และการปกครองโดยนายพลอีกในศตวรรษนี้

คำตอบมีอย่างน้อย 3 ประการ ซึ่งหมายความว่าอาจจะมียุคใหม่มากกว่านี้หากมีการวิจัยให้ลึกและกว้างมากขึ้น นั่นก็คือ ประวัติศาสตร์ อุดมการณ์ และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของกองทัพ

หมายความว่า หากกองทัพในประเทศใดมีประวัติศาสตร์ต่อเนื่องยาวนานของการที่กองทัพเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง รวมถึงการที่บรรดานายทหารในกองทัพปลุกฝังอุดมการณ์ให้กับคนในองค์กรตนเองและสาธารณชนเชื่อว่า กองทัพคือศูนย์กลางของความเป็นชาติ กองทัพกับชาติจึงเป็น 2 สิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ชาติเท่ากับกองทัพ กองทัพเท่ากับชาติ ดังนั้น กองทัพจึงควรมีบทบาทเป็นผู้นำชาติ เพื่อขจัด “ภัยคุกคาม” ภายในประเทศเท่าๆ กับขจัดภัยคุกคามจากภายนอก และสุดท้ายงานวิจัยด้านการเมืองเปรียบเทียบพบว่า หากกองทัพในประเทศใดมีผลประโยชน์อย่างกว้างขวางทางเศรษฐกิจ และมีธุรกิจเป็นของตนเอง ประเทศนั้นจะยิ่งเสี่ยงต่อการเกิดรัฐประหารและการแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพ

หนังสือเรื่อง *ธุรกิจกองทัพเมียนมา* ของเอนกชัย เรื่อง รัตนากร ศึกษาลึงก้อย่างละเอียดลออในประเด็นที่ 3 นี้คือ ผลประโยชน์และอาณาจักรทางเศรษฐกิจของกองทัพเมียนมา เพื่อชี้ให้เห็นว่าเหตุใดประเทศเพื่อนบ้านของไทยอย่างเมียนมา จึงยังคงตกอยู่ในวังวนของการรัฐประหารและการปกครองโดยทหาร

งานนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะงานที่ศึกษาบทบาทของกองทัพในประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่แล้ว (รวมถึงงานวิชาการเกี่ยวกับทหารไทย) มักมุ่งสนใจไปที่การสืบสาวราวเรื่องความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ เจาะลึกบทบาทของผู้นำทหารที่โดดเด่นเป็นบางราย หรือไม่ก็ศึกษาอุดมการณ์ การจัดตั้งครกกลุ่มก้อนในกองทัพ และยุทธศาสตร์ในการสถาปนาอำนาจ ซึ่งหัวข้อเหล่านี้ก็มีความสำคัญแต่ยังไม่เพียงพอ เพราะยังขาดการต่อจิ๊กซอว์ชิ้นสำคัญที่จะทำให้ภาพความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทกองทัพนั้นสมบูรณ์ ซึ่งก็คือ การศึกษามิติทางเศรษฐกิจของกองทัพ

เอนกชัยเป็นนักวิชาการรุ่นใหม่ที่ทำวิจัยและเกาะติดสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของเมียนมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ครั้งที่เขาทำวิทยานิพนธ์ปริญญาโท เรื่อง “การเมืองของมาตรการลงโทษทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาต่อพม่า (ค.ศ. 1988-2008)” เสนอต่อคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ ค.ศ. 2012 ในงานชิ้นนี้ทุกท่านกำลังถืออยู่นี้ เอนกชัยค้นคว้าเอกสารหลักฐานอย่างละเอียดจากหลากหลาย

แหล่งข้อมูล ทั้งหลักฐานชั้นต้น ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ วารสาร และเอกสารงานวิจัยต่างๆ รวมถึงการวิจัยแบบภาคสนามที่ไปลงพื้นที่ในเมียนมา โดยมีโอกาสได้เข้าถึงและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายรายที่เป็นเจ้าหน้าที่ทหาร อดีตรัฐมนตรี อดีตกรรมการผู้จัดการบริษัทธุรกิจของกองทัพ และบุคลากรที่ทำงานในบริษัทธุรกิจต่างๆ ของกองทัพเมียนมา

ข้อมูลจำนวนมากมายมหาศาลที่รวบรวมมาได้เป็นอย่างดี สะท้อนให้เห็นภาพรวมของประวัติศาสตร์และเศรษฐกิจการเมือง จนทำให้หนังสือเล่มนี้ฉายภาพทั้งด้านกว้างและด้านลึกของธุรกิจกองทัพ ตั้งแต่จุดกำเนิดที่กองทัพเมียนมาเริ่มเข้ามาทำธุรกิจ ผ่านยุคสมัยต่างๆ ของการปรับตัวและปรับเปลี่ยนจนธุรกิจกองทัพแผ่กิ่งก้านสาขา (รวมถึงธุรกิจสีเทาและใต้ดินทั้งหลาย) จนกลายเป็นอาณาจักรธุรกิจที่ยิ่งใหญ่ถึงขั้นครอบงำระบบเศรษฐกิจของประเทศในระดับที่ยากจะมีกองทัพในประเทศใดทำได้เสมอเหมือน

ก่อนหน้านี้ มีงานศึกษาในภาษาอังกฤษและภาษาพม่า อยู่บางชิ้นที่อธิบายถึงธุรกิจกองทัพเมียนมา ที่ชี้ให้เห็นว่าทั้งกองทัพเมียนมาเข้าไปพัวพันกับธุรกิจหลายประเภทที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับภารกิจด้านความมั่นคงแต่อย่างใด เช่น ธุรกิจธนาคารและการเงิน วิจัยและโทรทัศน์ ก่อสร้าง โรงพยาบาล เหมืองอุตสาหกรรม โรงแรม อสังหาริมทรัพย์ แอลกอฮอล์ สนามกอล์ฟ ฯลฯ

แต่หนังสือเล่มนี้ของเอนกชัยนับว่ามีความสมบูรณ์ครบถ้วนและ
ทันสมัยอย่างมาก

หนังสือเล่มนี้อธิบายอย่างคมชัดและกระชับแจ่มแจ้งว่า อำนาจ
ทางการเมืองของกองทัพกับอำนาจทางเศรษฐกิจของกองทัพ
เป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน อ่านหนังสือเล่มนี้จบ ผมจึง
เข้าใจอย่างกระจ่างชัดว่า กองทัพเมียนมาไม่ได้เป็นแค่ผู้ปกครอง
ประเทศ แต่ยังเป็นนายทุนกลุ่มผลประโยชน์ที่มั่งคั่ง นายพล
เมียนมายังได้รัฐเป็นสมบัติส่วนตัว และใช้ “ความรักชาติ” มาเป็น
ใบเบิกทางสร้างความชอบธรรมให้กับการผูกขาดอำนาจการ
ปกครองและแสวงหาความมั่งคั่งส่วนตนให้เครือข่ายและพวก-
พ้องบริวาร

อาณาจักรทางธุรกิจทำหน้าที่เป็นแหล่งรายได้ (นอกงบ-
ประมาณปกติ) ที่สำคัญให้กับบรรดาผู้นำกองทัพทั้งหลาย เป็น
บ่อเกิดของระบบอุปถัมภ์ และการคอร์รัปชัน ซ้ำร้ายธุรกิจของ
กองทัพหลายอย่างยังชูตรีตทรัพย์ากรธรรมชาติและใช้แรงงาน
อย่างไม่เป็นธรรม ในกรณีของไทย ก็ปรากฏความพยายามของ
สังคมที่เรียกร้องให้มีการตรวจสอบและตั้งคำถามถึงความไม่
โปร่งใสและความไม่เหมาะสมของธุรกิจกองทัพมากขึ้น แต่ก็ยัง
ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิรูปกองทัพได้สำเร็จ คงต้องฝากเป็น
ภารกิจให้สังคมช่วยกันผลักดันต่อไป

เมื่อเปรียบเทียบกับไทยแล้ว ถือได้ว่าอาณาจักรธุรกิจของ
กองทัพเมียนมาใหญ่โตกว้างขวางกว่าของกองทัพไทยอย่างมาก
และถือเป็นเรื่องอันตรายอย่างมากสำหรับสื่อและประชาชนชาว

เมียนมาที่จะตรวจสอบผลประโยชน์ของกองทัพ พลเอกอาวุโส มินอ่องหล่าย ซึ่งเป็นผู้นำที่มีอำนาจสูงสุดและทำการรัฐประหาร ยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนของอองซานซูจีเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2021 ก็เป็นนายพลที่มั่งคั่งร่ำรวยมหาศาล ผู้เชี่ยวชาญการเมืองเมียนมาจำนวนมากเชื่อว่า แรงผลักดันสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้นายพลผู้นี้ตัดสินใจทำการรัฐประหารมาจากความต้องการกระชับอำนาจและปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอันมหาศาลของกองทัพและของครอบครัว

หนังสือเล่มนี้ค้นคว้าข้อมูลและอธิบายภาพธุรกิจกองทัพเมียนมา ก่อนที่จะเกิดการรัฐประหารที่นำโดยพลเอกอาวุโส มินอ่องหล่าย ซึ่งกองทัพเมียนมาเผชิญแรงต่อต้านอย่างเข้มแข็งและหนักหน่วงจากประชาชน ทั้งในประเทศและประชาคมระหว่างประเทศในระดับที่ไม่เคยเจอมาก่อน จนสถานการณ์เข้าสู่ภาวะสงครามกลางเมืองที่มีการสู้รบกันอย่างดุเดือด นำตั้งคำถามว่าอาณาจักรทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์ของกองทัพเมียนมาได้รับผลสะท้อนเช่นใดภายหลังการรัฐประหาร และบรรดานายพลปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์และกลวิธีในการรักษาความมั่งคั่งของพวกเขาอย่างไร คงต้องฝากเป็นการบ้านให้ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ค้นคว้าและเรียบเรียงออกมาเป็นหนังสือภาคต่ออีกเล่มหนึ่ง

อ่านหนังสือเล่มนี้จบ ท่านจะไม่แปลกใจว่าเหตุใดเมียนมาซึ่งเป็นประเทศที่ถูกปกครองทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยกองทัพ

ยาวนานมากที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองโลกยุคใหม่จึงยากที่จะเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย และจะไม่แปลกใจว่าเหตุใดการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้า ด้วยการกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงให้คนทุกหมู่เหล่า รวมถึงการสร้างชาติที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง จึงยังเป็นภารกิจที่ล้มเหลวในเมียนมา

หนังสือเล่มนี้จึงมีคุณูปการสำคัญและเหมาะสมกับช่วงเวลาอย่างยิ่ง เพราะทุกบทเรียนที่เราถอดออกมาได้จากกรณีของเมียนมา สามารถนำมาเป็นกระจกส่องสะท้อนสังคมไทยชวนให้พวกเราช่วยกันเปรียบเทียบ ทบทวน และก้าวเดินไปสู่การเมืองและเศรษฐกิจที่ดีกว่าในอนาคต

คำนำผู้เขียน

หนังสือเล่มนี้มุ่งศึกษากองทัพเมียนมาหรือ “ตัตมะดอ” (Tatmadaw) ซึ่งเป็นตัวแสดงที่มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงอำนาจทั้งในทางเศรษฐกิจและการเมือง ในทุกช่วงพัฒนาการทางการเมืองของเมียนมา โดยวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายใต้อำนาจของกองทัพเมียนมา กับการขยายตัวของธุรกิจกองทัพเมียนมา นับตั้งแต่ได้รับเอกราชจากอังกฤษจนถึงปัจจุบัน โดยฉายภาพให้เห็นว่า “อำนาจทางการเมือง” กับ “อำนาจทางเศรษฐกิจ” ของกองทัพเมียนมาเป็นเงื่อนไขที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน อันจะทำให้ผู้อ่านเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละเวลานั้นส่งผลต่อผลประโยชน์ทางธุรกิจของกองทัพ และในทางกลับกัน อำนาจทางเศรษฐกิจนี้ก็ส่งผลต่อการรักษาและขยายอำนาจทางการเมืองของกองทัพเมียนมา

หนังสือเล่มนี้ปรับปรุงมาจากวิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตของผู้เขียน ผู้เขียนขอขอบคุณศาสตราจารย์ ดร. พวงทอง ภาวีครพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่สละเวลาให้คำปรึกษาทุกชั้นตอนและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นที่เฉียบแหลม

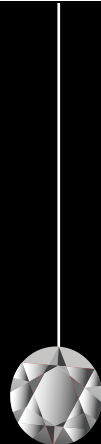
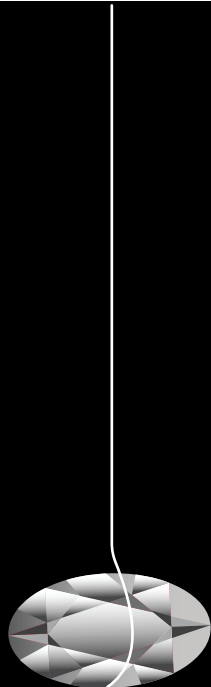
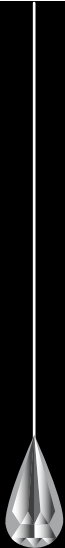
ขอขอบคุณศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. สุรชาติ บำรุงสุข รอง-
ศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ ก้องกีรติ รองศาสตราจารย์ ดร.
นฤมล ทับจุมพล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลลิตา หาญวงษ์
ที่ให้คำแนะนำตรวจแก้ไขเนื้อหาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตั้งแต่
ในขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์

ผู้เขียนขอขอบคุณสนับสนุนจากโครงการปริญญาเอก
กาญจนภิเษก (คปก.) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
และขอขอบคุณ Professor Tyrell Haberkorn และ The Center
for Southeast Asian Studies (CSEAS) University of Wis-
consin-Madison ที่ให้ความสนับสนุนตำแหน่ง Honorary
Fellow แก่ผู้เขียนในการทำวิจัยและเก็บเกี่ยวประสบการณ์ทาง
วิชาการที่สหรัฐอเมริกา ขอขอบคุณคุณ Moe Thuzar นักวิจัยของ
สถาบันเอเชียอาคเนย์ศึกษา ยูซุฟ อีสฮัค (ISEAS-Yusof Ishak
Institute) แห่งสิงคโปร์ และคุณ Ye Htut อดีตรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงสารสนเทศเมียนมา สำหรับข้อมูลที่เป็นสารตั้งต้นแก่
ความสนใจในการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจกองทัพ
เมียนมา ขอขอบคุณคุณ Tay Zar ล่ามชาวเมียนมา รวมถึงผู้ให้
ข้อมูลชาวเมียนมาจำนวนมากที่ไม่สามารถออกนามได้ด้วย
เหตุผลด้านความปลอดภัย ซึ่งช่วยให้การลงพื้นที่ในอย่างกั
รวมเวลากว่า 4 เดือนของผู้เขียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
และราบรื่น ขอขอบคุณคุณพัทธภูมิ พรรณเชษฐ์ และคุณอัสนี
มหกิจไพศาล ที่ให้ความช่วยเหลือในหลายขั้นตอนและเป็น

กำลังใจแก่ผู้เขียนมาโดยตลอด และที่สำคัญ ผู้เขียนขอขอบคุณ
ครอบครัวของผู้เขียนที่คอยให้กำลังใจและเชื่อมั่นในตัวผู้เขียน
เสมอมา

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขออุทิศประโยชน์ของหนังสือเล่มนี้แก่
พี่น้องชาวเมียนมา ผู้ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย

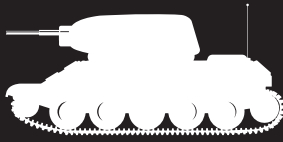
เอนกชัย เรื่องรัตนगर

ธุรกิจกองทัพเมียนมา

บทที่ 1

อาวุธรุ่นแห่งกองทัพเมียนมา
หลังยุคอาณานิคม

“ตัตมะดอ” (တပ်မတော်; Tatmadaw) มีความหมายตรงตัวว่า “กองทัพของกษัตริย์” (King’s Armed Forces) แม้ว่าระบอบกษัตริย์ของเมียนมาได้ล่มสลายลงหลังจากการเข้ามาของเจ้าอาณานิคมอังกฤษ แต่กองทัพแห่งชาติพม่า/เมียนมา (Burma/Myanmar Armed Forces)¹ ก็ยังเรียกแทนตนเองว่า “ตัตมะดอ” เสมอมา เพราะถือว่าตนเองเป็นองค์กรที่มีเกียรติยศและมีหน้าที่ผูกพันกับสถาบันกษัตริย์ นับเป็นการตอกย้ำสถานะอันสูงส่งของตนเองด้วยอีกทางหนึ่ง² กองทัพเมียนมาเป็นตัวแสดงหลักที่มีบทบาทเรียกร่องเอกราชของเมียนมาจากเจ้าอาณานิคมอังกฤษ จนมีผู้เรียกว่าเป็นชัยชนะในสงครามระหว่างอังกฤษกับพม่าครั้งที่ 4 (The Fourth Anglo-Burmese War) กองทัพเมียนมาถือเป็นองค์กรสำคัญที่สุดและเป็นหลักในการปกครองประเทศมาโดยตลอดนับตั้งแต่เมียนมาได้รับ

เอกราชเมื่อวันที่ 4 มกราคม ค.ศ. 1948 และยังเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากนับตั้งแต่ได้รับเอกราชจากอังกฤษ กองทัพเมียนมาต้องการทำหน้าที่เป็น “ผู้นำในการทำให้ทันสมัยและการสร้างชาติ” และมองว่าตนเองคือ “ชาติ” ในความหมายที่ว่า ถ้ากองทัพมั่นคงก็จะทำให้ชาติมั่นคงไปด้วย

กองทัพเมียนมาถือเป็นองค์กรที่แข็งแกร่งและมีระเบียบวินัยมากที่สุด ท่ามกลางความวุ่นวายทางการเมืองและเศรษฐกิจที่รัฐบาลพลเรือนไม่สามารถแก้ไขเสาะสาได้ นับตั้งแต่ได้รับเอกราชเป็นต้นมา และเป็นองค์กรที่มีความคล่องตัวทางด้านงบประมาณมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกับหน่วยงานหรือกระทรวงอื่นๆ ในกำกับของรัฐบาล เนื่องจากนายพลของกองทัพเมียนมามีอำนาจในการจัดสรรงบประมาณได้อย่างอิสระ เป็นเบื้องต้นอยู่แล้ว และเมื่อต้องรับมือกับภัยคุกคามต่างๆ ยิ่งทำให้กองทัพเมียนมามีความชอบธรรมที่จะได้รับการจัดสรรงบประมาณตามที่กองทัพเสนอแก่รัฐบาลพลเรือน บทบาทของกองทัพเมียนมาจึงมีลักษณะใกล้เคียงกับกองทัพของประเทศอื่นๆ ที่ได้รับเอกราชจากเจ้าอาณานิคม ซึ่งล้วนแต่เปิดโอกาสให้กองทัพเข้ามามีบทบาทเป็นหนึ่งในตัวแสดงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่สำคัญ

มากไปกว่านั้น กองทัพเมียนมายังเป็นตัวแสดงหลักที่มีความยึดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงอำนาจทางเศรษฐกิจและ

การเมืองในทุกช่วงการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (Political Change Phase) นับตั้งแต่ได้รับเอกราชจากอังกฤษจนถึงช่วงการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย ก่อนที่จะเกิดการรัฐประหารใน ค.ศ. 2021

1. ว่าด้วยภารกิจของกองทัพ

“กองทัพ” คือ สถาบันและองค์กรทางทหารที่จัดตั้งโดยรัฐ เพื่อวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการป้องกันประเทศและทำสงครามของรัฐ ทำให้กองทัพได้รับสิทธิโดยตรงจากรัฐให้เป็นผู้ถือครองและผูกขาดการใช้อาวุธสงครามโดยชอบด้วยกฎหมายแต่เพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น ซึ่งลักษณะเด่นของกองทัพในฐานะองค์กรทางทหาร ได้แก่ กองทัพมีการรวมศูนย์การบังคับบัญชา (Centralized Command) มีการจัดลำดับชั้นของสายการบังคับบัญชาอย่างชัดเจน กองทัพมีระเบียบวินัยเป็นกรอบปฏิบัติ กองทัพมีการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร รวมถึงกองทัพมีความเป็นเอกภาพและความสามัคคีภายในอย่างแน่นแฟ้น (Esprit de Corps) มีลักษณะเป็นองค์กรที่แยกตัวเป็นเอกเทศจากส่วนอื่นๆ ของสังคมและสามารถพึ่งพาตนเองได้³ นอกจากนี้ กองทัพมักไม่อนุญาตให้มีกองกำลังอิสระอื่นใดมาถือครองอาวุธสงครามคู่ขนานหรือประชันกับตนโดยเด็ดขาด หากจะมีก็แต่โดยความรู้เห็นยินยอมของกองทัพและต้องอยู่ในฐานะขึ้นต่อกองทัพเท่านั้น

ทั้งนี้ ภารกิจของกองทัพสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

ภารกิจหลัก (Primary Roles) คือ กิจกรรมทางทหารหรือหน้าที่ที่กองทัพซึ่งถือเป็นสถาบันหลักที่ผูกขาดการใช้อาวุธของรัฐจะต้องดำเนินการเป็นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย 3 ภารกิจ ได้แก่ 1) การสร้างเสริมความเชื่อมั่น (Reassurance) ในการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ ผ่านวิธีการทูตและการเจรจาต่อรอง 2) การดำเนินการยับยั้งหรือป้องปราม (Deterrence) ไม่ให้ความมั่นคงแห่งชาติถูกคุกคามจากรัฐอื่นๆ รวมถึงจากภัยคุกคามที่มีใช้รัฐ และ 3) การใช้กำลังทางทหารบังคับ (Compellence) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมืองและยุทธศาสตร์ของรัฐ ทั้งนี้ กองทัพของบางประเทศอาจกำหนดขยายภัยคุกคามที่ตนเองต้องดำเนินการยับยั้งหรือป้องปรามไปถึงภัยคุกคามภายในประเทศ

ภารกิจรอง (Secondary Roles) คือ กิจกรรมหรือหน้าที่อื่นๆ ที่ไม่ใช่ภารกิจหลัก หรือภารกิจปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงคราม ภารกิจรองสามารถจำแนกออกเป็น 5 ภารกิจ ได้แก่ 1) การรักษาความมั่นคงภายใน (Internal Security) และการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (Civil Defense) 2) การบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติ 3) การแทรกแซงทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Involvement) 4) การมีส่วนร่วมในภาคสังคมและวัฒนธรรม (Involvement in Socio-

Cultural Sector) 5) การพัฒนากิจการสาธารณูปโภคและการมีส่วนร่วมในภาคเศรษฐกิจ (Involvement in Economic Sector)

2. กำเนิด “กองทัพเมียนมา” กับกระแสชาตินิยมเรียกร้องเอกราช

ปฏิกริยาต่อต้านการปกครองของเจ้าอาณานิคมอังกฤษ และการยึดครองของญี่ปุ่น นับเป็นบริบททางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อการกำเนิดขึ้นของ “ตัดมะด่อ” หรือกองทัพแห่งชาติเมียนมาเป็นอย่างยิ่ง เริ่มจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองของขบวนการชาตินิยม ที่เริ่มมีกลุ่มชาติพันธุ์พม่าต่อต้านอาณานิคมมาตั้งแต่ช่วงแรกของการเข้ายึดครองของอังกฤษ และต่อต้านรุนแรงมากขึ้นหลังจากที่อังกฤษล้มล้างสถาบันกษัตริย์เมียนมาใน ค.ศ. 1885 แต่ความเคลื่อนไหวในระยะแรกนั้นขาดเอกภาพและความร่วมมือที่เข้มแข็ง จึงถูกปราบปรามได้อย่างรวดเร็ว

ท่ามกลางกระแสชาตินิยมที่ก่อตัวขึ้นนั้น ปัญญาชนกลุ่มหนึ่งได้เห็นโอกาสในการจัดตั้งขบวนการต่อต้านอาณานิคมในนาม “โดะปะหม่าอะซีอะโยน” (ဝိပဗာအဝဠာဒီးအရုံး; Dobama Asiayone - DAA) ซึ่งแปลตรงตัวได้ว่า “สมาคมเราชาวพม่า” (We, the Burmans Association) ขึ้นใน ค.ศ. 1930 ปลุกระดมชาวนาและกรรมกรในการเคลื่อนไหวต่อต้านเจ้าอา-